

O B S A H

O D Í L P R V N Í

Oddíl I. ÚVOD DO STUDIA. ZÁKLADNÍ EKONOMICKÉ KATEGORIE

Kapitola 1. Potřeby a výroba	...	9
1.1 Oblast zkoumání politické ekonomie	...	10
1.2 Potřeby, výroba a jejich vzájemný vztah	...	12
1.3 Práce a výroba	...	14
1.4 Výroba v užším smyslu	...	17
1.5 Rozdělování	...	18
1.6 Směna čili oběh	...	18
1.7 Spotřeba produktivní a neproduktivní	...	19
1.8 Reprodukční proces jako celek	...	19
1.9 Dvojí typ společenské výroby	...	20
1.10 Základní makroekonomické veličiny	...	21
Kapitola 2. Hybné síly rozvoje společenské výroby. Obecná charakteristika kapitalismu a jeho historický vývoj	...	25
2.1 Výroba a výrobní způsob	...	26
2.2 Nadstavba	...	26
2.3 Ekonomika a politika	...	27
2.4 Vzájemný vztah výrobních sil a výrobních vztahů a rozvoj společnosti	...	27
2.5 Společensko-ekonomická formace a její historické formy	...	29
2.6 Obecná charakteristika kapitalismu	...	34
2.7 Předmonopolní stadium kapitalismu	...	41
2.8 Imperialismus. Všeobecná krize kapitalismu	...	42
2.9 Marxova obecná ekonomická teorie a Leninova teorie imperialismu	...	47
Oddíl II. ZBOŽNÍ VÝROBA A TRŽNÍ MECHANISMUS		
Kapitola 3. Zboží jako ekonomická kategorie	...	49
3.1 Zbožní výroba - vznik a vývoj	...	50
3.2 Zboží a jeho vlastnosti. Užitná hodnota a hodnota	...	51
3.3 Dvojaký charakter práce ztělesněný ve zboží	...	54
3.4 Vnitřní rozpornost zboží	...	56
3.5 Velikost hodnoty zboží	...	57
Kapitola 4. Zákon hodnoty a tržní mechanismus	...	59
4.1 Zákon hodnoty - obecná definice	...	60
4.2 Tržní mechanismus obecně	...	60
4.3 Prvky tržního mechanismu	...	61
4.4 Fungování tržního mechanismu	...	62
4.5 Utváření poptávky po spotřebních předmětech	...	63
4.6 Volba výroby a technologie (chování podniků)	...	65
4.7 Utváření tržní rovnováhy	...	69
4.8 Rovnost a monopol	...	71
4.9 Cena rovnováhy	...	73

Oddíl III. KAPITÁL A JEHO REALIZACE

Kapitola 5. Kapitál a nadhodnota	...	80
5.1 Zbožní výroba jako všeobecný rámec kapitálu	...	81
5.2 Výrobní proces kapitálu jako jednota pracovního a zhodnocovacího procesu	...	83
5.3 Kapitál konstantní a variabilní	...	84
5.4 Nadhodnota	...	85
5.5 Pracovní síla jako zboží	...	85
5.6 Mzda	...	88
5.6.1 Podstata mzdy	...	88
5.6.2 Formy mzdy	...	89
5.6.3 Dynamika mzdy	...	90
5.7 Podstata a jev kapitálu	...	91
Kapitola 6. Maximalizace nadhodnoty - základní zákon kapitalismu	...	93
6.1 Nadhodnota a míra nadhodnoty	...	94
6.2 Způsoby zvyšování výroby nadhodnoty	...	95
6.2.1 Absolutní nadhodnota	...	95
6.2.2 Relativní nadhodnota	...	95
6.3 Zisk jako forma nadhodnoty	...	96
6.4 Míra zisku - obecná formulace	...	98
6.5 Činitelé určující míru zisku	...	99
6.6 Zákon sestupné tendence míry zisku	...	100
Kapitola 7. Formy nadhodnoty a podmínky jejich realizace	...	102
7.1 Formy nadhodnoty z hlediska funkce kapitálu a z hlediska vlastnictví	...	103
7.2 Podnikatelský zisk	...	104
7.3 Úrok	...	106
7.4 Pozemková renta	...	109
7.4.1 Typy pozemkové renty	...	110
7.5 Kapitálová rovnost v předmonopolním kapitalismu	...	111
7.5.1 Výrobní cena	...	112
7.5.2 Průměrný zisk	...	114
7.6 Kapitálová nerovnost v monopolním kapitalismu	...	115
7.6.1 Monopolní cena	...	116

Oddíl IV. AKUMULACE KAPITÁLU A REPRODUKČNÍ PROCES

Kapitola 8. Nadhodnota a akumulace	...	123
8.1 Prostá reprodukce kapitálu	...	124
8.2 Rozšířená reprodukce kapitálu	...	126
8.2.1 Rozsah akumulace	...	127
Kapitola 9. Všeobecný zákon kapitalistické akumulace	...	128
9.1 Akumulace kapitálu a mechanismus tvorby rezervní armády nezaměstnaných	...	129
9.2 Formy relativního přelidnění	...	133
9.2.1 Kritika T. R. Malthuse a teorie plné zaměstnanosti	...	134
9.3 Nezaměstnanost v soudobém kapitalismu	...	135
9.4 Koncentrace a centralizace kapitálu	...	138
9.5 Postavení dělnické třídy v současné etapě kapitalismu	...	139

Kapitola 10. Společenský produkt a národní důchod	...	144
10.1 Společenský produkt	...	145
10.2 Národní důchod	...	147
10.3 Tvorba národního důchodu. Produktivní a neproduktivní práce v kapitalismu	...	147
10.4 Pojetí národního důchodu v kapitalistických zemích	...	148
10.4.1 Nominální a reálný GNP (GDP)	...	149
10.4.2 Komponenty GNP	...	149
10.5 Rozdělování a znovurozdělování národního důchodu	...	150
10.6 Užití národního důchodu	...	153
10.7 Faktory ekonomického růstu	...	153
Dodatek: Vývoj produktivity práce a efektivnosti kapitálu v soudobé etapě kapitalismu	...	155
Kapitola 11. Realizace společenského produktu	...	157
11.1 Reprodukce společenského kapitálu - obecné pojetí	...	158
11.2 Prostá reprodukce společenského kapitálu	...	160
11.3 Rozšířená reprodukce společenského kapitálu	...	162
11.4 Specifické problémy rozšířené reprodukce	...	165
11.4.1 Reprodukce a trh	...	165
11.4.2 Vztah mezi tempem růstu I. a II. skupiny společenské výroby	...	167
11.5 Faktory ekonomického růstu a typy ekonomického rozvoje	...	169
Kapitola 12. Průmyslový cyklus	...	171
12.1 Průmyslový cyklus jako zákonitá specifická forma pohybu kapitalistické ekonomiky	...	172
12.2 Průmyslový cyklus a jeho fáze; periodičnost a amplituda	...	174
12.3 Zvláštnosti soudobého cyklu	...	176
12.3.1 Specifika hospodářských krizí v 70. a 80. letech	...	180
12.4 Strukturální krize	...	181
12.5 Agrární krize	...	183
12.6 Vliv krizí na postavení dělnické třídy	...	184
12.7 Světové krize a cykly jako vyjádření internacionalizace kapitalistické reprodukce	...	185
12.8 Kritika současných keynesiánských a monetaristických teorií hospodářského cyklu	...	186
Kapitola 13. Tendence rozvoje výrobních sil a charakter akumulač- ního procesu v soudobém kapitalismu	...	191
13.1 Tři stadia vývoje kapitalismu	...	192
13.2 Kapitalistická industrializace	...	195
13.3 Vědeckotechnická revoluce, podstata a její etapy; intenzivní ekonomický růst	...	195
13.3.1 Změny ve výrobních prostředcích a v pracovním procesu	...	196
13.3.2 Věda jako faktor výrobního procesu	...	197
13.3.3 Změny v organizaci a řízení výroby	...	197
13.3.4 Změny v systému výroba - spotřeba	...	198
13.3.5 Intenzivní ekonomický růst	...	198
13.4 Zákonitosti růstu společenské produktivity práce	...	198
13.4.1 Vliv vědeckotechnického pokroku na charakter a obsah práce. roces růstu složitosti práce	...	199
13.5 Vývoj hodnotové struktury konečného produktu a tendence materiálové náročnosti	...	200
13.6 Nové podmínky akumulačního procesu v soudobém kapitalismu	...	202
13.6.1 Růst nemateriální sféry výroby	...	202
13.7 Globální problémy lidstva	...	204

Oddíl V. PENÍZE A JEJICH ÚLOHA V KAPITALISTICKÉM HOSPODÁŘSTVÍ

Kapitola 14. Vznik, podstata a funkce peněz	...	207
14.1 Vývoj formy hodnoty a vznik peněz	...	208
14.2 Funkce peněz v podmínkách úplné monetizace zlata a prosté zboží výroby	...	211
14.2.1 Peníze ve funkci míry hodnot (měřítko cen) a prostředku oběhu	...	211
14.2.2 Funkce peněz tvorby pokladu, platebního prostředku a světových peněz	...	213
14.3 Základní změny v charakteru a fungování peněz	...	214
14.3.1 Demonetizace zlata	...	215
14.3.2 Rozvoj bankovní úvěrových peněz a jejich forem	...	217
14.3.3 Peníze jako kapitál a důchod a peníze jako peníze	...	218
Kapitola 15. Úloha financí směny ve vnitřní ekonomice	...	219
15.1 Úvěr v kapitalistické společnosti	...	220
15.1.1 Úvěr v období kapitalismu volné soutěže	...	220
15.1.2 Změny v úvěrovém mechanismu v období státně monopolního kapitalismu	...	221
15.2 Finance a jejich struktura	...	223
15.2.1 Obecná charakteristika státního rozpočtu	...	224
15.2.2 Funkce státního rozpočtu v ekonomice	...	224
15.2.3 Faktory růstu státních zásahů do ekonomiky prostřednictvím státního rozpočtu v soudobém kapitalismu	...	226
15.2.4 Základní změny v soustavě příjmů státního rozpočtu	...	226
15.2.5 Další formy rozpočtového intervencionismu	...	228
15.2.6 Cílové funkce rozpočtové politiky	...	229
15.3 Měnová politika jako forma státního ekonomického intervencionismu	...	231
15.3.1 Cíle a prostředky měnové politiky kapitalistických států	...	232
15.4 Priorita finanční nebo měnové politiky. Teorie a praxe	...	234
Kapitola 16. Světové peníze	...	236
16.1 Podstata a funkce světových peněz	...	237
16.2 Formy světových peněz	...	238
16.2.1 Zlato ve funkci světových peněz	...	238
16.2.2 Národní měny ve funkci světových peněz	...	239
16.2.3 Nenárodní peněžní jednotky	...	240
16.3 Mezinárodní měnová soustava kapitalismu	...	242
16.3.1 Měnové kursy	...	242
16.3.2 Měnové rezervy	...	243
16.3.3 Platební bilance	...	244
16.3.4 Mezinárodní pohyb peněžního kapitálu	...	245
16.3.5 Mezinárodní platební styk	...	246
16.4 Vývoj mezinárodních měnových vztahů kapitalismu	...	248
16.5 Systém devizové politiky	...	253
Kapitola 17. Inflace v soudobém kapitalismu	...	258
17.1 Inflace v předmonopolním kapitalismu	...	259
17.2 Inflace a soudobý kapitalismus	...	259
17.3 Charakteristika soudobé inflace	...	260
17.4 Příčiny a typy inflace	...	261
17.5 Důsledky inflace	...	262